

PERCEPȚIA TERMENULUI DE "PEISAJ" ÎN RÂNDUL POPULAȚIEI RURALE DE LA CONTACTUL DINTRE DEALURILE TĂȘADULUI ȘI MUNȚII PĂDUREA CRAIULUI

Iulian DINCĂ

Cuvinte cheie: anchetă teren, mediu rural, populație rurală, peisaj, percepție.

Key words: field inquiry, countryside, rural population, landscape, perception.

Abstract: The Perception of the Term Landscape among the Rural Population at the Contact between Tășad Hills and Pădurea Craiului Mountains. Behind the classic and then modern acception of the "landscape" term used by specialists, among the rural population, mostly with a low educational level and with a limited cultural level, landscape has a different connotation. For a pertinent analysis a field inquiry was launched (combining the sociological inquiry with geographical research) directed to inhabitants of Șerghiș, Surduc, Poiana Tășad and Bucuroaia village. The relative isolation from the polarizing urban centers, obvious aging and the decreasing of the population number, a certain side of the hill-mountain interference landscape, together with a certain way of thinking cause a certain vision of the landscape. It is, as a general characteristic, about answers that prove the knowing of the word "landscape", mainly about its components linking. But, the most frequent options lead to elements and facts derived from the contiguous life and space, with its agricultural exploitation, with a print of naturalness. There are differences, in the sense that educated people, as well as young people talk about landscape as life space, nature with a certain degree of attractiveness. Those without a high degree of culture and the old people perceive the landscape as something linked to landed uses, agro-ecologically defined.

1. Motivația studiului

Practica unei fructuoase activități turistice tematice interne (fie că este vorba de turism cultural, turism balnear, turism recreativ, turism de escaladă, turism ecologic, etc.) presupune obligatoriu și consumarea peisajului ca element și produs de atractivitate. A realiza un turism de calitate, pornind de la "oferta" peisajeră a unui spațiu geografic sau a altuia, ar trebui să presupună, conform părerii noastre, trei faze:

- inventarierea tipologiei peisajere;
- cunoașterea percepției localnicilor despre peisajul (peisajele) lor;
- acțiuni specifice de pregătire a localnicilor (training) și promovare a ceea ce există interesant ca peisaj local;

Prima fază constituie obiectul muncii de cercetare științifică în teren a specialistului geograf peisagist. Cea de-a treia etapă se constituie ca prilej de afirmare a muncii combinate a geografului și specialistului în marketing.

Însă nici un rezultat obținut pe cele două căi anterior amintite, nu va putea fi omologat ca desăvârșit și benefic fără satisfacerea dezideratului cunoașterii opiniilor celor care ocupă un spațiu peisajer (Y. Luginbühl, 2001) și care-și propun să-l valorifice economic prin turism.

Acest lucru se realizează prin intermediul prezentului studiu, pentru prima dată în practica românească, nu numai geografică. Orice inițiativă care încearcă să se orienteze direct spre prima sau a treia fază de lucru pe baza valorificării peisajului în turism, nu face altceva decât să fractureze o logică a unei munci ce se vrea științifică și serioasă, și urmarea nu va fi decât o incompletă amenajare și valorificare turistică a peisajelor prin programe de specialitate. Este nevoie să se cunoască bagajul de cunoștințe al localnicului care trăiește în mijlocul peisajului, îl simte, îl analizează în felul lui, încearcă să-l folosească într-un fel sau altul, sau poate chiar nu știe prea mult despre acesta. În felul acesta pot fi imaginate programe de conștientizare a locuitorilor din spațiul rural a imensului avantaj din punct de vedere economic pe care-l pot avea peisajele din spațiul de locuire și proxim lui. Apoi, se pot iniția seturi de programe cu scheme de pregătire (training) pentru cei care vizează introducerea *temei "peisajului"* în ansamblul practicii turismului tematic.

2. Localizarea geografică a unității cercetate

S-a apelat la cercetarea unui spațiu peisajer de interferență deal-munte, deoarece un peisaj eminent montan putea releva în rezultate un soi de "normală așteptare" provenit din

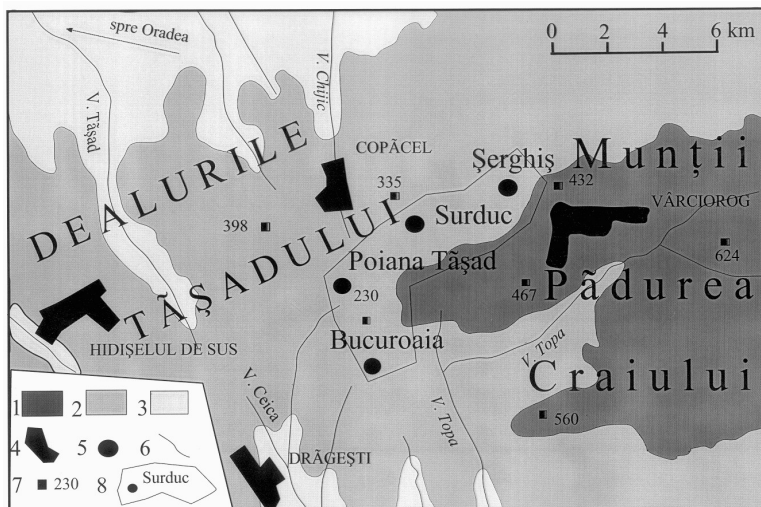

Fig. 1 Unitățile fizice în care se intercalează și sectorul de studiu: 1-treapta munților coborâți altimetric; 2-treapta deluroasă; 3-treapta de câmpie; 4-comune; 5-satele cercetate; 6-cursuri permanente; 7-cote altimetrice; 8-spațiul peisajer de interferență analizat.

nivelul atractivității și spectacularului tipice muntelui. În altă ordine, câmpia vine cu monotonia întinderii care poate ușor "altera" percepția localnicilor. În felul acesta contactul deal-munte se recomandă ca o entitate spațială cu caracteristici ce pot lesne scăpa de posibila bănuială de "favoritism tematic". Ce-i drept, un asemenea studiu se poate adresa oricărui spațiu geografic, indiferent de plasament, complexitate funcțional-organizatorică, sau de felul cum este ea gândită sau percepută de localnici, la scară mai mare sau mai mică, după

scopul propus. S-a apelat la contactul dintre Dealurile Tășadului (partea lor sud-estică) și Munții Pădurea (parte din fațada lor nord-vestică) și din considerentul apropierii de două centre urbane polarizatoare (Municipiul Oradea și Orașul Aleșd, ambele la mai puțin de 30 km), care era posibil să influențeze optica locuitorilor din ruralul analizat (fig. 1).

Patru sate au făcut obiectul cercetării, ele încadrându-se cu vatra și moșia în spațiul peisajer de interferență, indiferent de apartenența lor administrativă (fig. 1). De comuna Copăcel aparțin satele Poiana Tășad, Surduc și Bucuroaia, iar de comuna Vârciorog aparține satul Șerghiș.

3. Metodologie de lucru

Pentru cercetarea opiniilor s-a realizat o anchetă socio-geografică în perioada aprilie-mai 2004, pentru împlinirea dezideratelor ei fiind folosit un chestionar special conceput (I. Dincă, 2004). Dincolo de aspectele conferite de datele generale din chestionar (cele legate de contextul socio-geografic ca premisă peisajeră și cele ce vizează persoana respondentă), important este setul de 12 întrebări care ajută la lămurirea a numeroase probleme și cunoașterea multor fațete a felului cum privesc peisajul și utilizează resursele sale cei din spațiul rural.

Maniera de culegere a datelor a respectat canoanele sociologice în sensul că au fost chestionați subiecți indiferent de vârstă, sex, nivel de pregătire școlară și grad de cultură. Au fost utilizate 56 de chestionare, pasul de alegere a chestionaților fiind din 5 în 5 gospodării, iar acolo unde într-o gospodărie vizată nu exista nici un subiect, s-a mers la următoarea, ș.a.m.d. S-a ținut seama, normal, și de mărimea demografică a satului din aria de studiu, chestionarele fiind împărțite în funcție și de acest criteriu (a se vedea tabelul 1). Altă parte a vizat cercetarea de teren conform principiilor și etapelor de lucru specifice geografiei fizice sau umane.

4. Organizarea cadrului geografic al spațiului cercetat

4.1. Componenta populației

Din punct de vedere demografic, satele analizate sunt de mărime mică, populația lor fiind de ordinul a câteva sute de locuitori. Astfel, satele de pe latura nordică a sectorului au cei mai

mulți locuitori (tabelul 1), pentru ca cele situate în vestul și sud-vestul sectorului să înregistreze scăderi serioase ale numărului locuitorilor, consecință a situației mai dificile din punct de vedere geomorfologic și cu posibilități ceva mai limitate de circulație prin intermediul arterelor rutiere.

Tabelul nr. 1 (după datele recensământului din 2002)

Numele satului	Comuna de care aparține	Numărul de locuitori	% din valoarea recensământ 1992
Bucuroaia	Copăcel	451	81,3
Poiana Tășad	Copăcel	207	88,8
Surduc	Copăcel	509	92,7
Șerghiș	Vârciorog	610	85,6

Locuitorii au un nivel de educație și cultural diferențiat (dominând slabul acces la informație și dezinteres pentru educare) precum și o disproporție între grupele de vârstă tinere și cele vârstnice (în defavoarea primelor).

4.2. Suportul morfologic

Varietatea condițiilor fizice este marcată prin morfologie diferențiată a reliefului celor patru sate. Contactul dealurilor mijlocii și treapta muntelui coborât altimetric este dată prin versanți domoli, pe alocuri trecerea făcându-se pe nesimțite printr-un nivel de glacis. Apar,

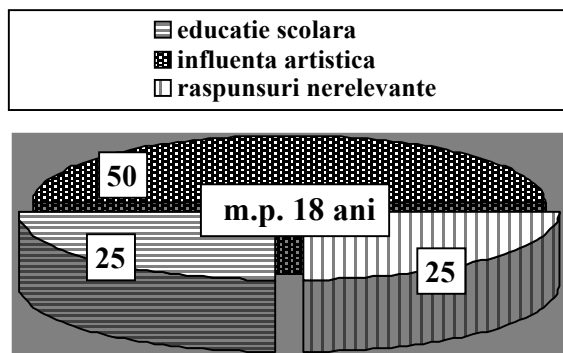

Fig. 2 Situația procentuală a contextului în care grupul de populație sub 18 ani afla despre „peisaj”.

totodată, forme interfluviale rotunjite, cu alternanța văilor suficient de largi, dar adânci. Ca și caracteristici morfologice generale la nivel de sat, putem avansa următoarele considerente: pentru satele Șerghiș și Surduc situate mai mult pe latura nordică dominantă sunt un larg culoar de vale cu versanți înclinați între 7-8° până la ușor peste 20°, găzduind mai ales pe partea lor stângă și fenomene de alunecări în valuri și celule, afectând și 2-3 nivele de terase sau umeri de terase; pentru satele Bucuroaia și Poiana Tășad situația este destul de simplă morfologic,

în sensul că așezările sunt poziționate pe două imense promontorii, interfluvii, veritabile resturi ale unui nivel inferior de eroziune, separate în est, vest și nord de pronunțate fronturi de desprindere stăpânite astăzi de văiugi pe care se axează cursuri temporare.

4.3. Date și aspecte de folosință funciară

Din analiza din teren rezultă un anumit tip de folosință funciară: arabil la concurență cu fânețele, pădurea încheiată de foioase, puține livezi, drumuri nemodernizate, sate cu habitat individual dispus la drumul principal sau pe ulițe aproape perpendiculare. Grădinile de legume, cerealele sau fânețele urmăresc o anumită ordonare în sensul dispunerii lor pe parcele dreptunghiulare majoritar în sens curbilor de nivel pentru satele de pe rama nordică (Surduc și Șerghiș) și în sens longitudinal pentru satele de pe fațada vestică (Bucuroaia și Poiana Tășad).

5. Rezultatele obținute

Rezultatele sunt angrenate într-un ansamblu de opinii și orientări ale unor intervievați, conturând un tablou extrem de interesant a ceea ce înseamnă lumea satelor din acest spațiu în raport de o temă asumată, respectiv "peisajul".

Rezultatele pot fi judecate și considerate ca diverse, interesante și deseori reprezentative conform următoarelor criterii:

- *vârsta subiecților*; complementar se adaugă *nivelul studiilor acestora*, precum și *obiectivarea subiecților datorită surselor de informare și accesul la elemente de orientare intelectuală*;
- *apartenența la o anumită entitate administrativă a subiecților (analiza pe sate)*;

5.1. Tipurile de întrebări și răspunsurile

Adjudecarea răspunsurilor referitoare la tematica propusă în cadrul acestui studiu a fost consecința lansării a două întrebări din chestionar. Prima ocupă poziția 4 din chestionar (*Ați auzit vorbindu-se de peisaj? În ce context?*), iar cea de-a doua ocupă poziția 5 în chestionar (*Ceea ce există în jurul dvs. poate fi numit peisaj? Descrieți în ce fel?*).

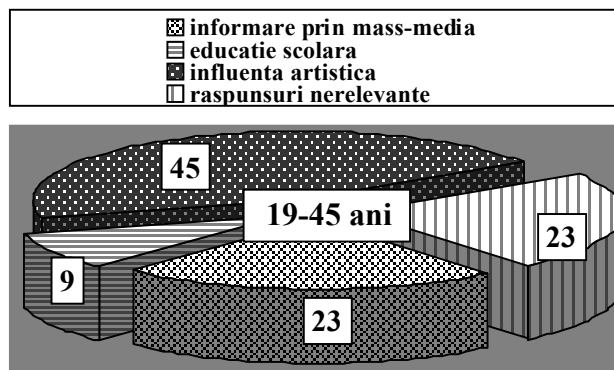

Fig. 3 Situația procentuală a contextului în care grupul de populație de 19-45 ani afla despre „peisaj”.

Fig. 4 Situația procentuală a contextului în care grupul de populație de 46-60 ani afla despre „peisaj”.

5.1.1. În ce context ați auzit vorbindu-se de peisaj? Vârsta subiecților

Pentru o judecare cât se poate de obiectivă conform acestui criteriu, au fost separate patru grupe de vârstă (< 18 ani, 19-45 ani, 46-60 ani și > 60 ani). Legat de context (întrebarea 4 din chestionar), marea majoritate a subiecților răspund afirmativ că au auzit de cuvântul "peisaj". Sunt evocate următoarele aspecte:

- Pentru **grupul de vârstă sub 18**

ani (fig. 2) 25% din intervieuați declară educația școlară calea principală prin care au avut acces la informații despre peisaj. Ei au răspuns prin: "la școală". Explicația ține de deschiderea și maxima receptivitate față de informația școlară și culturală. 50% din subiecți se opresc la influența artistică răspunzând prin: "peisajul este o imagine a naturii;". Explicația stă într-un plus de sensibilitate și zestre artistică comparativ cu cealaltă categorie de vârstă. Alți 25% dau răspunsuri nerelevante de genul "pomi înfloriți + păduri cu frunze". Explicația vine din graba cu care se răspunde sau dintr-o ușoară superficialitate a intervieuaților.

- Pentru **grupul de vârstă 19-45 ani** (fig. 3) legat de context, subiecții se pronunță de maniera: informare prin mass-media (23%) în care se răspunde prin "la televizor; la tv. + radio; la tv + radio + peste tot", aceste persoane fiind

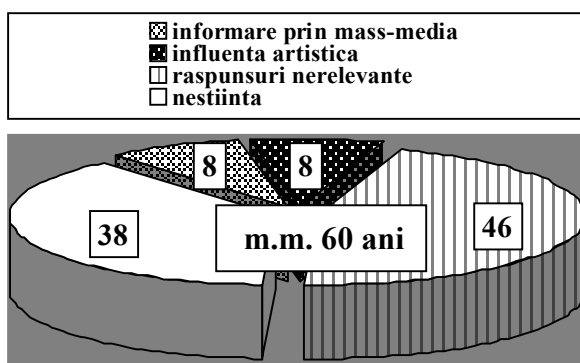

Fig. 5 Situația procentuală a contextului în care grupul peste 60 ani afla despre „peisaj”.

foarte active, deschise noului, dar și capabile să proceseze informația veche; educație școlară în care subiecții (numai 9%) răspund prin "*în școală; la școală*". Explicația vine din acceptarea faptului că avem de-a face cu persoane mature cu educație școlară de rang intermediar, dar cu potențial și cu informații bine clasificate; 45% din răspunsuri atestă consistența influenței artistice marcată de tipul "*ceva frumos; un tablou; imagine și înfățișare; ce vedem*". Explicația vine din educația școlară care deși nu este una foarte serioasă (gimnaziu, rar liceu), persoanele chestionate sunt deschise spre informație diversă (tv, știri, filme, muzică), dispunând de aptitudini artistice, dar și de motivație științifică (un absolvent de biologie); răspunsurile nerelevante adună 23% din opinii cu formulări de tipul "*un deal; spațiu verde*". Explicația stă, credem pentru aceste persoane, în confuzia legată de conținutul întrebării, persoane active prinse în activități curente, dornice de a intra rapid în fondul chestionarului și întrebărilor sale.

- Pentru **grupul de vârstă 46-60 ani** (fig. 4) situația procentuală a răspunsurilor despre peisaj vizează mai mult răspunsurile nerelevante (47%, cu răspunsuri gen "*un loc aparținător unui teren; o poiană; poieni + păduri; etc.*"), explicația stând în confuzia subiecților și într-o păguboasă superficialitate în răspunsuri, ca urmare a unei indolențe educativ-culturale. Urmează cele 24% din răspunsuri prinse în cadrul influenței artistice (răspunsuri gen "*un loc frumos; din pictură; imagine-privești ceva frumos din natură;*") a căror explicație este legată de

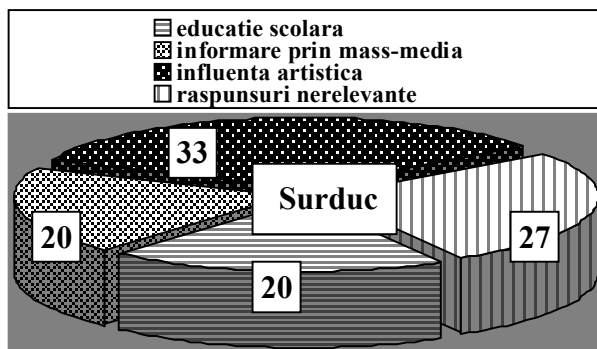

Fig. 6 Situația procentuală a contextului în care subiecții din satul Surduc afla despre „peisaj„,

caracterul modest al gustului subiecților, dar influențat de aspectul admirabil al habitatului lor în ansamblul peisajului satului. Contextul mai figurează în răspunsurile intervievaților despre peisaj amintindu-se de informarea prin mass-media (18% din total, ceva mai modest decât precedentul grup de vârstă), cu răspunsuri de tipul "*la televizor*". Explicația este legată de nivelul modest al educației al acestui grup de locuitori ce se recomandă ușor comodă, informarea efectuându-se preponderent prin televizor. Repondenții ce oferă răspunsuri de tipul "*nu știu; nu mă pot*

exprima" (doar 11% dintre cei cu vârstă de 46-60 ani), deși mai puțini prin asemenea răspunsuri decât adulții tineri, arată tot atâtea semne ale existenței unei slabe înclinații spre date, informații, modernitate, sau se poate vorbi de conservatorism pe linie religioasă (citit mai mult literatură religioasă).

- Pentru **grupul de vârstă mai mare de 60 ani** (fig. 5), contextul în care acești indivizi află despre peisaj este împărțit între răspunsurile nerelevante (46%, cu exprimări de genul "*o pădure cu vale; casa cu pădurea*"), denotând o combinație între ambianța peisajeră, o slabă educație și lipsa contactului cu civilizația și neștiință (38%, în care subiecții nu răspund sau nu știu să răspundă, explicabile prin vârsta foarte înaintată, cu instrucție de 4 clase și izolați față de nou). Restul opiniilor se împart între influența artistică (răspunsuri gen "*din tablouri*", adunând 8% dintre opinii, explicabile prin faptul că în ciuda vârstei foarte avansate și educației modeste, există un fond de sensibilitate și racordare a indivizilor la armonia spațiului peisajer) și informarea prin mass-media (tot 8% din total, cu răspunsuri gen "*când mergeam la oraș*", având motivație o precară pregătire școlară și profesională, dar cu receptivitate la nou a oamenilor).

5.1.2. În ce context ați auzit vorbindu-se de "peisaj"?

Analiza la nivel de sate

Trebuie menționat că la nivelul celor 4 sate populația intervievată se pronunță în proporție de 12,5 % în sensul că n-au auzit de "peisaj", ceea ce spune suficient despre nivelul la

care se prezintă cultural și profesional această populație sătească și ceea ce este de făcut pentru dezvoltarea ei viitoare.

Cumulul opiniilor subiecților în privința contextului în care se face cunoscut peisajul (aceeași întrebare 4 din chestionar) determină ca pentru fiecare entitate administrativă lucrurile să se prezinte oarecum diferit:

Pentru **satul Surduc** (fig. 6) proporții egale (20%) se regăsesc în opiniile localnicilor care mărturisesc că află despre peisaj prin informare de tip mass-media (răspunsuri de genul "la televizor; la știri", explicația stând în faptul că repondenții sunt majoritar adulți sub 60 ani, cu nivel mediu de școlarizare, ușor comozi, înclinați spre informarea pe canale accesibile tehnic) și prin educație școlară (răspunsuri de genul "la școală; în școală", datorită efectului tinereții combinate cu maturitatea unui grup ceva mai restrâns, cu o bună memorie legată de educația din școală). Cel mai important grup este acela care recunoaște că influența artistică (33% din total, cu răspunsuri de genul "din tablouri; imagine a naturii", etc.) constituie ocazia aflării informației despre peisaj. Explicația stă în faptul că opiniile aparțin unui melanj de indivizi de vârste diferite (dominând cea foarte tânără), deschiși noului și cu vii contacte cu artisticul. Confuzia între termenii chestionarului mai ales pentru populația adultă și vârstnică, marcată de răspunsuri în majoritate "pădurea; un loc aparținător unui teren" face ca 27% din intervievați să dea răspunsuri nerelevante.

- Pentru **satul Poiana Tășad** (fig. 7) situația răspunsurilor este una simplificată fiind reunite două tipuri de opinii ce vizează contextul întâlnirii dintre habitanții rurali și peisaj. Prima, cea mai consistentă (71% din total), se referă la răspunsuri nerelevante (exprimări de genul "păduri;

o poiană; munți + câmpie; etc.") denotând dezorientarea prin formule de exprimare a subiecților de vârstă înaintată și foarte înaintată, cu orizont limitat din punct de vedere cultural. Restul intervievaților se orientează prin răspunsuri către categoria influenței artistice (33% din total, cu răspunsuri de tipul "un loc frumos; un fenomen frumos". Drept motivație a acestei orientări prin exercițiul verbal al chestionaților, trebuie acceptată situația deosebită a plasamentului habitatului în contextul morfologic al satului (a se urmări subcap. 4.2.), combinată, se pare, cu un ascuns simț estetic.

- Pentru **satul Șerghiș** (fig. 8) se simte același însemnat aport prin opinii (53% din

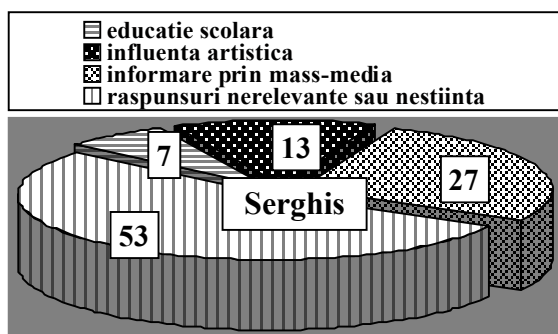

Fig. 8 Situația procentuală a contextului în care subiecții din satul Șerghiș afla despre „peisaj,,

total) a răspunsurilor nerelevante sau a incapacității de răspuns (răspund prin "ce vedem; munți + dealuri; când mergeam la oraș; nu știu"), ca urmare a amestecului populației ca vârstă cu slabe veleități de informare și modestă educație, dar la care

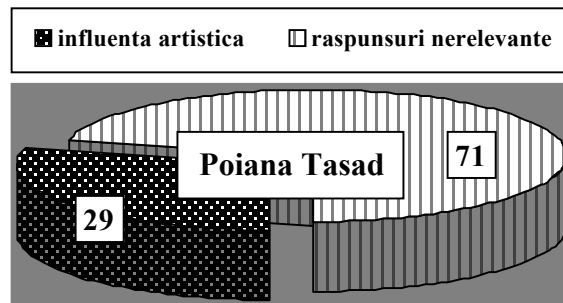

Fig. 7 Situația procentuală a contextului în care subiecții din satul Poiana Tășad afla despre „peisaj,,

total) a răspunsurilor nerelevante sau a incapacității de răspuns (răspund prin "ce vedem; munți + dealuri; când mergeam la oraș; nu știu"), ca urmare a amestecului populației ca vârstă cu slabe veleități de informare și modestă educație, dar la care

total) a răspunsurilor nerelevante sau a incapacității de răspuns (răspund prin "ce vedem; munți + dealuri; când mergeam la oraș; nu știu"), ca urmare a amestecului populației ca vârstă cu slabe veleități de informare și modestă educație, dar la care

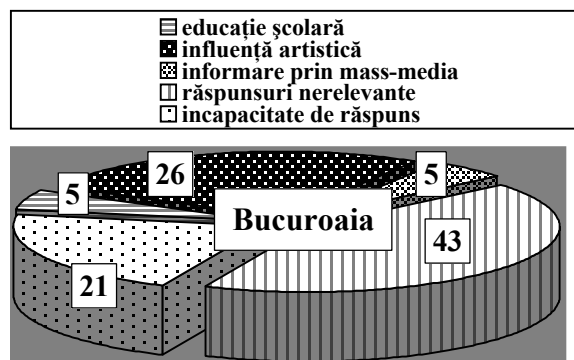

Fig. 9 Situația procentuală a contextului în care subiecții din satul Bucuroaia afla despre „peisaj,,

contează influența plasamentului habitatului lor și a detaliului morfologic proximal lor ca observatori. Un contingent important de subiecți se realizează prin opinii categorice celor ce aud despre peisaje și se informează prin mass-media (27%) cu răspunsuri gen "la televizor; la televizor și radio;". Aceasta și pentru că este format din indivizi tineri și adulți cu deschidere spre informație, chiar de profil (documentare despre peisaj). Procente mai restrânse de 7% (răspunsuri ca "la școală") și de 13% (cu răspunsuri gen "pictură + literatură documentară; o formă de relief determinată prin pictură") denotă ca și context educația școlară, respectiv influența artistică. Ambele satisfac în principal grupul tânăr, care pentru prima opțiune se explică prin accesul la educație și culturalizare, cea de-a doua adaugă și subiecți vârstnici, altfel educați sau cu deschidere spre perfecționare, cu contact frecvent cu lumea și informația.

- Pentru **satul Bucuroaia** (fig. 9) se continuă reprezentarea puternică a contingentului de subiecți ce dau răspunsuri nerelevante (43%, cu exprimări gen "spațiu verde; iarba + pomii; în deal"). Aceasta datorită dominării intervențiilor persoanelor tinere și foarte vârstnice, ambele izolate fizic și modest instruite profesional, cu informație adunată sporadic și inconsistent (tv sau ziare) sau deloc. Influența artistică încă joacă aici un rol important în desemnarea contextului în care se află despre peisaje. Răspunsuri gen "un loc frumos; privești ceva frumos din natură", deși pot da impresia de irelevanță față de problema contextului, explică cele 26% prin declararea lor de către persoane adulte (peste 40 ani) cu nivel mediu de educație, dar cu rezerve dintr-un fond de sensibilitate întregit prin citit și filme vizionate. Doar incapacitatea de răspuns cu cele 21% mai constituie prilej de meditație, deoarece subiecții sunt toți vârstnici și foarte vârstnici, fără educație sau sumar educate, autoizolate prin cultură și crez religios, antrenate doar în operații agricole. Cele 5% fiecare (informarea prin mass-media și educația școlară) mai îndulcesc situația și aduc în discuție și un număr, ce-i drept restrâns, de intervievați tineri, activi, înclinați spre covârșitoare informare prin canale mass-media, dar și prin terțe modalități (școala, educația prin literatură, muzică, filmele).

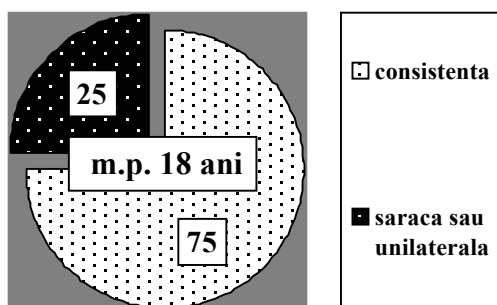

Fig. 10 Reprezentarea procentuală a tipului de descriere a peisajului de către populația sub 18 ani

5.1.3. Descrieți în ce fel ceea ce este în jurul dvs. este "peisaj"! Vârsta subiecților

La întrebarea 5 din chestionar rezultatele se dovedesc, luând drept criteriu de analiză vârsta subiecților, diverse și contrastante de la un grup de vârstă la altul. Totuși, la întrebarea dacă

este peisaj spațiul din jurul subiecților, grupurile foarte tânăr, tânăr și adulții activi au răspuns unanim afirmativ, cu excepția grupului foarte vârstnic care s-au exprimat în acest sens doar în proporție de 69%. Așa încât:

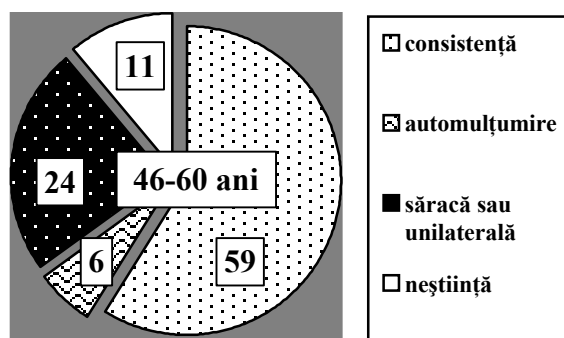

Fig. 12 Reprezentarea procentuală a descrierii peisajului de către populația de 46-60 ani

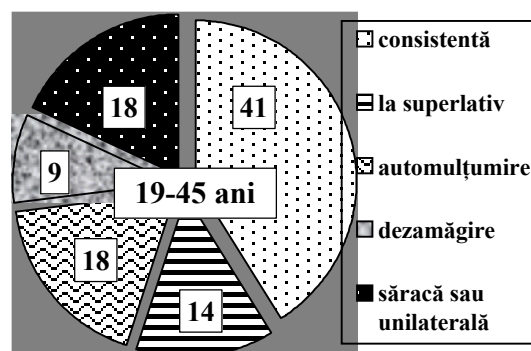

Fig. 11 Reprezentarea procentuală a modului de descriere a peisajului de către populația de 19-45 ani

- Pentru **grupul de vârstă sub 18 ani** (fig. 10) descrierea felului în care spațiul proximal este perceput ca peisaj

îmbracă forma a două categorii: consistentă și sărăcie sau unilateralism. Opinenții răspund în cadrul primei categorii prin "*pomi + dealuri + vale; dealuri + copaci + case + câmpuri + păduri + pietre; etc.*". Aceasta deoarece sunt persoane cu bună instrucție școlară, plasate în aproape toate satele cercetate, cu apetit pentru citit, vizionat programe adecvate video și audio, cu bune contacte cu mediul urban civilizator.

În cadrul celei de-a doua categorii respondenții se opresc la variante de răspuns de genul "*grădina*" în care poate fi recunoscută poziția deosebită a habitatului subiectului în cadrul peisajer local, cu deschidere mare a planurilor peisajere, dar cu recunoașterea bogăției expresiei unui mic ansamblu peisajer.

- Pentru **grupul de vârstă 19-45 ani** (fig. 11) reține atenția același mare procent al opiniilor referitoare la o descriere consistentă (41%, în care se răspunde prin "*o vale + pomi + satul cu case + monumentul + biserica veche; pădurea cu brazii + animale + o vale; dealul + câmpia + pădurea*").

Explicația stă într-un dezvoltat simț al apartenenței ca individ și comunitate în cadrul unui variat și plăcut ansamblu peisajer, cu organizare și îmbinare componentală fericite. Participări cu valori mai mici, dar apropiate sunt și celelalte categorii. Cu răspunsuri gen "*peisaj plăcut; un peisaj liniștit*", cele 18% ale tipului de opinie cu descriere ce

se încadrează automulțumirii dau măsura unui nivel intermediar de instruire, subiecții locuind pe versanți deluroși și prin panoramare își construiesc mental un mediu peisajer convenabil lor ca ființe. Alte 18% dintre opinenții adulți dau o descriere săracă sau unilaterală peisajului proxim prin afirmații de genul "*pădurea; Valea Râului; dealul primăvara*", explicând prin aceasta poziția admirabilă a habitatului persoanei în cadrul ei peisajer. Oarecum antagonice sunt formulările considerate de noi de tipul la superlativ (14%) și de dezamăgire. Primele fixează atenția pe răspunsuri de genul "*locul e mai frumos ca la oraș; la țară se poate vorbi într-o mai mare măsură de peisaj pentru că influența omului este mai puțin întâlnită; că la țară este altfel decât la oraș*". Aceasta pentru că există posibilități evidente de circulație, contact cu orașul (2-3 ori/săpt) și puțința de a compara. Pozițiile verbale ale subiecților considerate ca dezamăgire, cu doar 9% din total, aparțin persoanelor cu studii de la nivelul superior la cel gimnazial, cu alte așteptări de la ideea de peisaj din spațiul local și datorită unei doze superioare de sensibilitate, sprijinindu-se pe răspunsuri de genul "*drumurile rele din sat; ce e frumos e peisaj, ce e urât este gropa de gunoi*".

- Analizând setul de opinii proprii **grupului de vârstă de 46-60 ani** (fig. 12) se constată o creștere procentuală a descrierilor ce pot fi caracterizate ca și consistente (59%), fiind reținute răspunsuri ca "*dealurile + pomii + pădurile; iarba verde + pădurile și restul; arhitectura casei + grădini; păduri + dealuri + ape curgătoare*".

Considerentele ce explică această orientare a răspunsurilor țin de faptul că grupul vârstnic este atașat prin naștere de locuri unde ambianța o recunosc ca prolifică prin componentele peisajului. Urmează cu procent mai mare decât al grupei precedente opiniile calificate ca sărace sau unilaterale (24%) marcate de răspunsuri ca "*pădurea + soarele; câmpia; norii + un apus de soare; pădurea*". Explicația vine din deschiderea

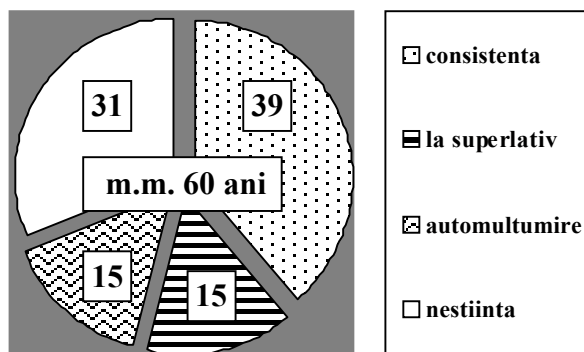

Fig. 13 Reprezentarea procentuala a tipului de descriere a peisajului de catre subiecții de peste 60 ani

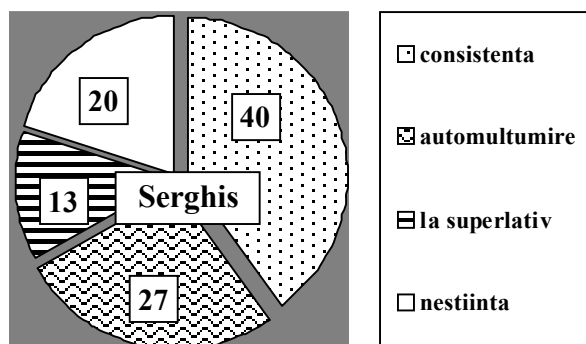

Fig. 14 Reprezentarea procentuala a modului de descriere al peisajului la nivelul satului Serghis

excelență pe care o dă poziția habitatului subiecților situat pe promontorii care oferă perspective generoase coroborate cu un dezvoltat simț artistic. Apare pentru prima dată caracterizarea opiniilor de tipul neștiinței (11%, deși au auzit de peisaj, cu răspunsuri gen "*nu știu; nu mă pot exprima*"), explicabile printr-un soi de indiferență, apatie, lipsă crasă de informație și slab contact cu civilizația. Formulările privite ca automulțumire și care dețin doar 6% din total, dau măsura conștiinței apartenenței la un spațiu peisajer plin de conținut tematic și estetic, dublată de un simțitor bagaj de cunoștințe (răspunsuri gen "*pomii înfloriți primăvara*").

- **Grupul de vârstă de peste 60 ani** (fig. 13) își împarte greutatea opiniilor între consistență (39%) și neștiință (31%). Prima categorie rulează opinii de forma "*animalele + agricultura; păduri + flori + vie + pomi; dealuri + pădurea; dealurile + apele + munții*", sprijinindu-se pe puține inițiative cultural-educative ale oamenilor locului, dar cu un puternic simț al spațiului. A doua categorie pune în lumină subiecți care nu răspund sau nu pot răspunde datorită apartenenței lor la o orientare religioasă și culturală restrânsă. Procente egale (15%) sunt atribuite descrierilor calificate la superlativ și automulțumire. Răspunsurile ce țin de descrierea la superlativ a peisajului local (*pentru că e frumos ca la țară; pentru că este o frumusețe, și-ți place ce vezi*) aparțin unui grup demografic restrâns, capabil, în ciuda unei instrucții școlare modeste și a unei relative izolări de exteriorul reședinței, de trăiri și sensibil aport estetic. Automulțumiții, ce răspund prin "*tot ceea ce ne înconjoară; aici unde locuiesc*", descriu peisajul lor prin lipsa de interes pentru informare, combinată cu satisfacția apartenenței la locul nașterii.

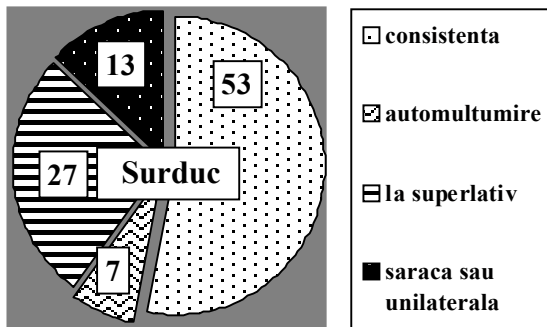

Fig. 15 Reprezentarea procentuala a descrierii peisajului de catre subiecții satului Surduc

5.1.4. Analiza pe sate

- Cât privește răspunsul la întrebarea dacă ceea ce este în jurul lor este peisaj, subiecții din **satul Șerghiș** au răspuns negativ în proporție de 13%. Modul de descriere al peisajului de către aceiași locuitori

intervievați (fig. 14) pune în evidență un aport sensibil al celei etichetate drept consistență (răspunsuri tip "*deal + pădure + câmpie; dealuri + copaci + case + câmpuri + păduri + pietre*"). Are ca explicație faptul că grupul tânăr și vârstnic, cu oarecari preocupări culturale și dornic de informare (literatură, chiar și religioasă, programe de știri, mai mult sau mai puțin deschiși contactului cu exteriorul), dispune de un dezvoltat simț al recunoașterii ansamblului componentelor peisajului. Însemnate sunt și opiniile celor catalogate ca fiind de automulțumire (27%, cu răspunsuri de tipul "*e o creație a naturii; peisajul e plăcut; aici unde locuiesc*") explicabile prin dominarea vârstelor înaintate, cu indivizi interesați de presa scrisă, denotând existența unei stări de acceptare a "ofertei" peisajere a locului. Ierarhic, urmează orientările celor înaintați și foarte înaintați în vârstă (20%), cu gusturi culturale sărace și puțin interesați de alte informații, răspunzând prin "*nu pot să explic*", sau un NU simplu la întrebarea dacă recunosc ca peisaj spațiul din jurul lor. Cel mai puțin numeros este grupul intervievaților care descriu peisajul lor în formule orale pe care le calificăm la superlativ (13%, răspunsuri de genul "*că la țară îi altfel decât la oraș*"). Aceste răspunsuri aparțin populației tinere fără preocupări cultural-estetice, dar cu viguroasă alimentare a cunoștinței valorii naturalității peisajului lor.

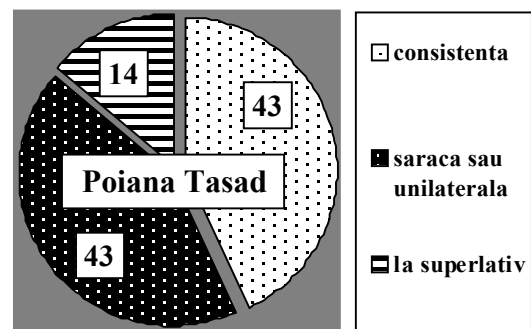

Fig. 16 Reprezentarea procentuala a descrierii peisajului de catre subiecții satului Poiana Tasad

- Opinenții **satului Surduc** (fig. 15) se orientează tranșant spre răspunsuri cu descriere consistentă a peisajului lor (53%, ex. "*pădure + pomi + câmp + iarbă verde; dealurile + pomii + pădurile*; etc."). Explicația se leagă de grupul demografic majoritar vârstnic cu habitatul pe poziție dominantă în spațiul satului, în general cu contacte serioase cu exteriorul satului și cu interesante inițiative de autoeducare (emisiuni de știri, filme de acțiune). Mai contează și cele 27% din opinii care au fost calificate la superlativ datorită unor răspunsuri din care răzbate ideea că în ciuda neputinței de a descrie palpabil peisajul înconjurător lor, grupul majoritar tânăr este marcat de contactul cu civilizația și de cuceririle științei pe filiera mass-media (ex. "*locul e mai frumos ca la oraș; pentru că e o frumusețe*"). Mai puțin dese sunt opiniile care avizează o percepție de tip săracă sau unilaterală (13% din total) și cele ce denotă automulțumire (7% din total). Sărăcia descrierii în cuvinte a peisajului (ex. "*grădina; Valea Râului; Dealul Vii*") se explică prin declarațiile persoanelor tinere, fără prea multă instrucție și posibilități de a înțelege complet agregarea edificiului peisajer local. Prin răspunsuri gen "*un peisaj liniștit*", persoanele tinere, active, dar slab educate și școlarizate, preferă unei explicații concrete, exprimarea unei stări afective.

- Pentru **satul Poiana Tășad** (fig. 16) se regăsește o la fel de bună reprezentare a opiniilor ce descriu consistent peisajul (43%, ex. "*dealuri + păduri; păduri + dealuri + ape*") datorită dominării expresiei indivizilor vârstnici cu studii medii (uneori agricol sau silvic), cu preocupări de informare (produse literare, știri tv și divertisment), dar care-și cunosc bine spațiul peisajer. Cu aceeași vigoare sunt aduse și opiniile care reflectă sărăcie sau unilateralism în descrierea peisajului (43%) ca urmare a intervențiilor persoanelor vârstnice și foarte vârstnice, fără veleități deosebite din punct de vedere cultural, dar care locuiesc pe porțiuni dominante geografic și pe care le relevă în răspuns (ex. "*câmpia; pădurea; cer senin + poieni*"). La superlativ descriu peisajul doar 14% dintre subiecți (răspunsuri gen "*pentru că e frumos ca la țară*"), explicabil pentru vârsta foarte avansată a respondenților, vârstă ce nu ascunde simțul pentru frumos și pentru frumosul peisaj local, în ciuda lipsei educației lor școlare.

- La nivelul **satului Bucuroaia** (fig. 17) se menține același trend pozitiv al opiniilor care se califică ca și consistente (47%, cu ex. precum "*un deal + o pădure + un munte; terasa + valea + câmpul + munții; câmpurile + pădurea + agricultura*"). Aceasta se explică prin exprimarea ideilor de către un grup demografic foarte tânăr, vârstnic și foarte vârstnic născuți fie local, fie în mediul urban, cu studii și inițiative culturale modeste, dar cu un dezvoltat simț al percepției spațiului lor peisajer. Celelalte forme de descriere a peisajului oscilează în limitele a 20%. Sărăcia și unilateralismul împing răspunsurile către motivația conform căreia tocmai grupul adult cu instruire mijlocie, interesat sporadic de cultură (doar știri și filme de acțiune), cu acces fizic la un spațiu geografic limitat este capabil de descrieri de genul "*dealul primăvara; pădurea + soarele; norii + apus de soare*". Neștiința cu cele 16% răspunsuri din total lămurește pe deplin prin formele de tipul "*nu știu*" existența unui grup de chestionați vârstnici, slab instruiți sau neinstruiți, conservatori, limitați la activități din orizontul local. Automulțumiții sau dezamăgiții cu cele 16% pledează pentru descrieri ale peisajului lor prin expresii de genul "*tot ce ne înconjoară; drumurile rele din sat; ce e frumos e peisaj*". Explicația stă în apartenența acestor descrieri la un grup restrâns de vârstă adultă, cu studii de la ciclul primar la cel superior, cu așteptări și culturalizare diferite.

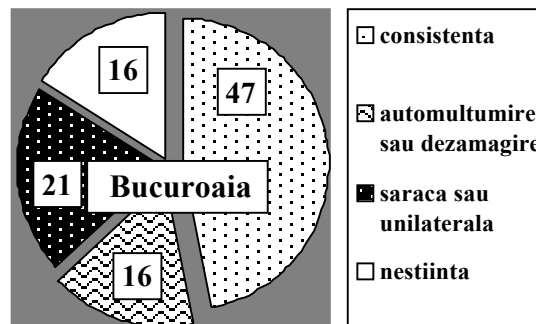

Fig. 17 Reprezentarea procentuala a descrierii peisajului de catre subiecții satului Bucuroaia

6. Concluzii

Acest studiu pune în lumină câteva considerente, unele care confirmă stări de lucruri cunoscute din punct de vedere socio-cultural și educațional în rândul populației rurale, dar evidențiază și aspecte noi derivate din analiza rezultatelor din teren și din procesarea chestionarelor despre problema peisajelor. Așa încât pot fi menționate:

- Sărăcia materială a unor opinenți se reflectă într-o lipsă de interes pentru altceva decât directul folos funciar; în consecință nu pare surprinzător că un mic contingent, ce-i drept, n-a auzit niciodată sau nu poate elementar da curs în a explica ce înseamnă "*peisaj*";
- Cât privește contextul în care se vorbește de peisaj se constată că subiecții din satele Surduc și Șerghiș, aflate cu posibilități mai rezonabile de circulație spre spațiile exterioare, inclusiv acces la informație și contact cu mediul urban așteptat ca superior ca civilizație și educație, sunt mai deschiși unor forme și caracterizări detaliate; în schimb intervievații din satele Bucuroaia și Poiana Tășad, sate mai izolate, beneficiază de un plus de sensibilitate și conștiință a valorii excepționale a arhitecturării și asamblării componentale a peisajului proxim habitatului lor; La nivel de analiză pe grupuri de vârstă a contextului în care se face referire la peisaj se constată, în ciuda unei modeste instrucții școlare și aplecări spre informație culturală a subiecților, o diversificare a răspunsurilor și un plus de vigoare al grupurile tânăr și adult, ce vin din optimismul vârstei, dar și dintr-o fertilitate a aspirațiilor lor spre noutate și modernitate. La cei vârstnici și foarte vârstnici primează răspunsurile care nu sunt la obiect și se orientează spre aspectele curente ale vieții de agricultori.
- Referitor la descrierea peisajului lor, intervievații aparținători tuturor satelor studiate se exprimă suficient de consistent și plastic (între 40-50% dintre opinii), cu componente diverse. Ceva mai puțini se orientează spre descrieri monocomponentale sau cu descrieri ce denotă un spirit de autosatisfacție și nepricepere. Se menține pe ansamblu aceeași prolifică descriere consistentă și pe grupuri de vârstă, indiferent de vârstă (40-75%), în restul grupelor categoriile de descriere variind între 6-20% și arătând inițiative în care apreciază deosebit, se așteaptă la mai mult în felul în care se prezintă și assemblează peisajul, sau sunt indiferenți față de orice impuls al peisajului pe filieră culturală, estetică, educațională.
- Ca aspect definitoriu, dincolo de intimul proceselor care configurează și dinamizează acest peisaj de interferență deal-munte, asistăm la un soi de conservatorism, de reală dificilă urnire spre nou a populației vârstnice și foarte vârstnice față de accesarea și acumularea de cunoștințe legate de problema peisajului, indiferent de plasamentul la nivel de sat. În schimb, surpriza și speranța sunt legate de populația tânără și tânără adultă, care sunt deschise noului, suficient de informate sau dornice de informare. În consecință, pe linia integrării europene, de dezvoltare a spațiului rural local, inclusiv prin exploatarea peisajelor locale în scop turistic, programele de pregătire și informare trebuie îndreptate emanamente către asemenea grupuri.

BIBLIOGRAFIE

- Dincă, I.** (2004), *Chestionarul socio-geografic – instrument de lucru viabil în acțiunea de evaluare a percepției potențialului peisajer*, Revista "Terra", în curs de apariție, București.
- Luginbühl, Y.** (2001), *La demande sociale de paysage*, raport în cadrul ședinței inaugurale din 28 mai 2001 la Consiliul Național al Peisajului din Franța.